

Gemeente Oldambt
T.a.v. Het College van B&W, de Gemeenteraad
Johan Modastraat 6
9671 CD Winschoten

Datum: Amersfoort, 30 november 2023

Betreft: Informatievoorziening voorgenomen zoutwinning Zuiderveen

Geachte leden van het college, geachte gemeenteraad,

Nobian produceert en verkoopt in Groningen hoogwaardige zoutproducten, die sinds de jaren '60 worden gewonnen uit ondergrondse zoutvoorraden in de omgeving van Heiligerlee en Zuidwending. De zoutwinning in Groningen staat aan de basis van de bedrijvigheid op het Chemie Park Delfzijl. Door deze activiteiten is Nobian, voortgekomen uit AkzoNobel, de afgelopen decennia uitgegroeid tot een belangrijke partner in de Groningse regio.

De zoutcavernes in Groningen, waaruit op dit moment zout wordt gewonnen, lopen richting het einde van hun levensduur. Om het voortbestaan van de zoutproductie, en de daarop gebaseerde chemie in Delfzijl, voor Nederland veilig te kunnen stellen, is het nodig nieuwe zoutwinlocaties te ontwikkelen. Op basis van diverse verkenningen is gebleken dat Zuiderveen een zeer geschikte locatie is om de zoutwinning veilig en verantwoord voort te kunnen zetten.

Om de mogelijkheden voor zoutwinning bij Zuiderveen verder te onderzoeken, diende Nobian op 11 februari 2022 een vergunningsaanvraag in bij het ministerie van Economische Zaken (EZK) voor een evaluatieboring. Op dit moment ligt deze aanvraag ter besluitvorming voor bij het ministerie. Gemeente Oldambt is als adviseur gevraagd op deze aanvraag te adviseren.

Op 5 oktober jl. was Nobian te gast bij uw gemeenteraad, waarbij de gelegenheid werd geboden om uitgebreider in te gaan op de voorgenomen zoutwinning. Tijdens deze bijeenkomst is Nobian ingegaan op de informatie, zoals die ook is gedeeld tijdens de informatiebijeenkomst in Westerlee op 26 september jl. Onder andere het participatietraject en de resultaten uit de keukentafelgesprekken kwamen daarbij aan bod. Verder is gesproken over thema's rondom de huidige zoutwinning in Heiligerlee, zoals veiligheid en zorgen die mogelijk leven onder omwonenden en bewoners.

De afgelopen periode is gebleken dat er naast veel vragen over de zoutwinning, ook een aantal misverstanden leven. Dit komt onder andere voort uit de ervaringen rondom de gaswinning, alsook een bredere behoefte om de zoutwinning door Nobian beter te begrijpen (immers, niet alle (zout)winning is hetzelfde). Vanuit ons bedrijf is er veel begrip voor de gevolgen van de gaswinning. Sommige van onze medewerkers worden hier ook persoonlijk door geraakt. Desondanks is het zeer belangrijk te blijven benadrukken dat zowel het karakter als de gevolgen van zoutwinning wezenlijk verschillen van gaswinning. Gezien het belang van de zoutwinning voor Nederland, is het erg belangrijk dat misverstanden over de zoutwinning worden voorkomen en dat we oog houden voor de feiten. Zo niet, dan kan dit leiden tot onjuiste berichtgeving en daardoor tot onterechte zorgen over de veiligheid. Een groot aantal van de bestaande zorgen kunnen wij wegnemen met feitelijke informatie.

Via deze brief wil Nobian aanvullende informatie verstrekken aan uw gemeenteraad en de inwoners van gemeente Oldambt over onze zoutwinning.

We gaan hierbij in op de volgende punten:

- Feitelijke informatievoorziening rondom de zoutwinning en de misverstanden die zich hierbij voordoen. In het bijzonder ten aanzien van:
 - o Evaluatieboring Zuiderveen;
 - o Veiligheid cavernes Heiligerlee;
 - o Het afsluiten van bestaande cavernes;
 - o Invloed van zoutwinning op de diepe ondergrond;
 - o Mogelijke schades en de afhandeling daarvan.
- Het gebieds- en participatieproces.

Evaluatieboring Zuiderveen

De ontwikkeling van nieuwe zoutwinning neemt jaren in beslag. Naast het goed doorlopen van een gebieds- en participatieproces betreft dit ook vele studies en meerdere vergunningsaanvragen. Om een veld zorgvuldig te kunnen ontwikkelen is het een noodzakelijke stap om op tijd te starten met een aanvraag voor een evaluatieboring.

De aanvraag van een vergunning voor een evaluatieboring bij EZK is ook belangrijk omdat deze stap nodig is om locatiespecifieke informatie over de ondergrond en het zout te verzamelen. Deze informatie gebruiken we bij het ontwerp van een caveerne, maar ook om bijvoorbeeld te kunnen bepalen wat de beste manier is om cavernes na het einde van de winning hard af te kunnen sluiten. Het is belangrijk hierbij de meest actuele locatiespecifieke informatie te gebruiken.

Omdat de uitvoering van een evaluatieboring tijdelijk is, namelijk \pm 4-5 weken (voor de boring zelf), is voor de aanvraag van een omgevingsvergunning voor deze activiteit geen m.e.r. nodig. Door EZK heeft in de m.e.r.-aangeldnotitie bevestigd dat de evaluatieboring geen belangrijke nadelige effecten zal hebben op milieu en natuur.

Veiligheid cavernes

In Heiligerlee bevinden zich elf zoutcavernes, waarvan er vijf nog voor zoutwinning in gebruik zijn. Sinds 2018 is hier een microseismisch meetnetwerk actief om de zoutcavernes permanent in de gaten te kunnen houden. Het netwerk meet eventuele (micro)trillingen in de diepe ondergrond, die niet voelbaar zijn en geen schade veroorzaken. Deze (micro)trillingen vinden van nature plaats, maar ondergrondse activiteiten kunnen hier ook een effect op hebben. Aanvullend op de microseismische metingen worden sonarmetingen verricht. Hiermee wordt de doorsnede en vorm van de zoutcaveerne gemeten. Met de combinatie van gegevens worden alle bestaande zoutcavernes continue in de gaten gehouden. De data worden gedeeld met deskundigen van SodM en elk kwartaal gepubliceerd, o.a. op de website van Nobian.

Uit de vele metingen blijkt dat de situatie in Heiligerlee veilig en verantwoord is. Er zijn in Heiligerlee geen instabiele cavernes. Dit is onlangs nog bevestigd in de uitgebreide toelichting door het Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) in het 'Besluit op handhavingverzoek zoutwinning Heiligerlee'. Zoals ook in het oordeel is terug te lezen, voldoet de zoutwinning van Nobian in Heiligerlee aan het winningsplan. Daarin zijn o.a. voorwaarden vastgelegd voor de ligging en de vorm van de cavernes die door SodM worden gecontroleerd.

Afsluiten bestaande cavernes

Nobian heeft veel ervaring met het afsluiten van zoutwinningslocaties en cavernes die vergelijkbaar zijn met de voornomen zoutwinning in Zuiderveen. Bijvoorbeeld in Stade in 2005-2006 en in het Deense Mariager (2021). Daarnaast is in Hengelo een afsluitprogramma actief dat loopt van 2020 tot 2035. Doordat de cavernes in Heiligerlee groter zijn dan de cavernes in Twente, sluit Nobian deze pas af als alle zeer lange-termijn effecten helder zijn. Dit is een onderwerp dat de aandacht heeft van SodM.

Om te komen tot de juiste aanpak, worden de effecten van harde afsluiting van de zoutcavernes in Heiligerlee onderzocht in het toonaangevende internationale CCC (Cavern Closure Consortium) onderzoek. Dit is een samenwerking van internationaal hoog aangeschreven experts op het gebied van de ondergrond en zoutwinning. Deze experts hebben o.a. ook bijgedragen aan studies voor toezichthouder SodM. Het CCC onderzoekt op basis van experimenten en metingen aan de cavernes hoe het caverneveld zich na afsluiting gaat gedragen. De vergunningverlener EZK en SodM worden bij het onderzoek nauw betrokken.

Naar verwachting zullen de CCC-resultaten voor Heiligerlee de komende maanden beschikbaar komen. Op basis van de resultaten zal Nobian zo snel als mogelijk is een definitief sluitingsplan indienen voor de afsluiting en nazorg van de cavernes in Heiligerlee. Dit gebeurt in nauw overleg met SodM. Pas nadat SodM de afsluitplannen heeft beoordeeld en goedgekeurd, zal worden gestart met het afsluiten. Het eerste kwartaal van 2024 zal Nobian gebruiken om de onderzoeksresultaten te duiden. Nobian zal de uitkomsten van de onderzoeken met de omgeving bespreken.

Het is van belang om te benadrukken dat er grote verschillen zijn tussen de bestaande cavernes in Heiligerlee en de voorgenomen zoutwinning in Zuiderveen, waarbij zal worden gewerkt op basis van de meest recente inzichten en de ervaringen met het afsluiten van cavernes van dezelfde afmetingen. Vandaag de dag is het een voorwaarde, in tegenstelling tot de jaren '60, dat een afsluitplan opgesteld en goedgekeurd is door SodM voordat eventuele winning van start kan gaan. Het is van belang te benadrukken dat door de verschillen tussen de gebieden het onjuist is om te stellen dat cavernes in Heiligerlee eerst afgesloten zouden moeten worden, voordat een veilig en verantwoord plan kan worden gemaakt voor de ontwikkeling van nieuwe zoutwinning. Het betreft hier verschillende grootheden die als zodanig niet vergeleken kunnen worden.

Afsluitingsplan Zuiderveen

Bij verantwoorde zoutwinning hoort dat de operator haar cavernes en boorputten op een verantwoorde en veilige wijze afsluit en achterlaat. Onder de in 2017 aangepaste mijnbouwwet wordt van een vergunningsaanvrager geëist dat hij in zijn winningsplan al aangeeft hoe de afsluiting van de cavernes na de winning zal plaatsvinden. Ook voor Zuiderveen zal dit het geval zijn. De informatie uit de aangevraagde evaluatieboring is daarbij van belang. Daarop aanvullend zal bij de ontwikkeling van de voorgenomen zoutwinning ook gebruik worden gemaakt van locatiespecifieke gegevens. SodM zal het afsluitplan beoordelen voorafgaand, en tijdens, de winning. Door middel van zogeheten 'hold points' (stoppunten waarop de winning tijdelijk wordt stopgezet om alle effecten op de ondergrond en de bodemdaling extra te kunnen beoordelen) wordt zeker gesteld dat er bij nieuwe zoutwinning ten allen tijde tijdig en veilig hard kan worden afgesloten.

Invloed van zoutwinning op de diepe ondergrond

Zoutwinning gebeurt in de diepe ondergrond. Om te zorgen dat dit veilig en verantwoord gebeurt, wordt nauwgezet gelet op de conditie van cavernes. Daarnaast worden maatregelen genomen om bodemdaling zo veel mogelijk te beperken en continue te monitoren. Aanvullend op de eerdergenoemde microseismische- en sonarmetingen meet Nobian volgens een wettelijk voorgeschreven meetplan met regelmatige tijdsintervallen de eventuele bodemdaling. Als de toegestane bodemdaling wordt bereikt, wordt de winning uit voorzorg stopgezet. De winning wordt niet eerder hervat voordat Nobian met toezichthouder SodM de te nemen stappen heeft besproken en de veiligheid is gegarandeerd.

Iedere vijf jaar wordt de beperkte en geleidelijke bodemdaling als gevolg van zoutwinning uitgebreid gemeten met behulp van waterpassingen. Dat is wettelijk verplicht. De meest recente meting is in 2020 uitgevoerd. Bij zo'n meting wordt de totale bodemdaling van het maaiveld bepaald. Dat is inclusief daling als gevolg van bijvoorbeeld inklinking van veenlagen, verlaging van de grondwaterspiegel, lokale wateronttrekking, gaswinning en -opslag. Door het gebruik van analysemodellen en referentiepunten kan het aandeel van de zoutwinning in de bodemdaling worden bepaald. Aanvullend meet Nobian bodemdaling jaarlijks door middel van satellietmetingen. Hierdoor kan de bodemdaling frequenter worden gevolgd en kunnen voorspellingen worden aangepast op daadwerkelijk gemeten waarden. Bij de voorgenomen zoutwinning in Zuiderveen zullen deze principes ook worden toegepast.

Mogelijke schades en de afhandeling daarvan

Zoutwinning is veilig en verantwoord. Het type schade aan huizen en gebouwen zoals bij de gaswinning doet zich bij de zoutwinning door Nobian niet voor. De schade door gaswinning wordt veroorzaakt door aardbevingen die snelle grondbewegingen veroorzaken. Bij zoutwinning treedt dit niet op. Desalniettemin is het voorkomen van schade een belangrijk uitgangspunt, en indien dit toch zou gebeuren, is een juiste afhandeling ervan een belangrijke voorwaarde. Voorkomen moet worden dat bewoners met nadelige gevolgen zouden blijven zitten, of de weg kwijtraken in bureaucratische processen. Nobian vindt het daarom belangrijk dat bewoners voor de afhandeling van schades als gevolg van mijnbouw bij één loket terecht kunnen.

Ook heeft het, in het belang van alle betrokken partijen, de voorkeur dat de beoordeling van mogelijke schades als gevolg van zoutwinning door een onafhankelijke partij beoordeeld wordt. Om die reden heeft Nobian een overeenkomst getekend met het ministerie van EZK voor een onafhankelijke

beoordeling van meldingen over mogelijke schade aan huizen als gevolg van zoutwinning; het Schadeprotocol Zoutwinning. De overeenkomst geeft bewoners in winningsgebieden de mogelijkheid om aan de Commissie Mijnbouwschade een beoordeling en advies te vragen. De Commissie beoordeelt dan onafhankelijk of eventuele schade aan huizen verband houdt met bodembeweging door zoutwinning. Blijkt dit zo te zijn, dan is de uitspraak voor Nobian bindend. Daarnaast laat de overeenkomst nog steeds ruimte aan Nobian om schademeldingen rechtstreeks af te handelen met bewoners.

Alle zaken die te maken hebben met het voorkomen van schades en de mogelijke afhandeling daarvan zullen aan bod komen in het door Nobian geïnitieerde gebiedsproces. Naast een onafhankelijke beoordeling van mogelijke schades zal Nobian ook in gesprek gaan met de omgeving over belangrijke aandachtspunten, of over hoe er zeker kan worden gesteld dat er altijd voldoende middelen beschikbaar zijn.

Het gebieds- en participatieproces

Onderdeel van het gebiedsproces voor Zuiderveen is dat Nobian de omgeving wil vragen te participeren waar dat mogelijk is. Naast het delen van informatie, wil Nobian belanghebbenden in het gebied in de gelegenheid stellen hun belangen, ideeën en suggesties te delen en vragen te stellen tijdens, bijvoorbeeld, keukentafelgesprekken, informatiebijeenkomsten of wekelijkse inloopochtenden.

Voorbeelden van onderdelen waarop de omgeving inspraak kan hebben, zijn:

- de sociale randvoorwaarden voor het beoogde zoutwingebied;
- de ligging van de bovengrondse zoutwinlocaties en ondergrondse cavernes;
- de vormgeving van de zouthuisjes;
- de bereikbaarheid en leefbaarheid.

Onlangs is Nobian gestart met de eerste participatieronde. Dit bevat onder meer het ophalen van de sociale randvoorwaarden. Hiervoor zijn tientallen keukentafelgesprekken gevoerd met bewoners en omwonenden. De feedback uit deze eerste ronde wordt meegenomen naar de tweede ronde in het participatieproces. Daarin zal onder meer gesproken worden over hoe het beste de plaatsing van mogelijke zoutwinlocaties kan worden bepaald.

Het gebiedsproces voor Zuiderveen bestaat naast het participatietraject uit andere belangrijke en onderdelen, zoals het vergunningetraject en het vaststellen van de juiste veiligheidsmaatregelen. Het laatstgenoemde is een voorbeeld van een onderwerp waarin de omgeving niet kan participeren. De controle van veiligheidsmaatregelen ligt bij de verantwoordelijke autoriteiten. Nobian zal aan het thema veiligheid al in het voortraject tijd en aandacht besteden.

Tot slot

Nobian zal blijven werken aan het vertrouwen tussen onze organisatie en de inwoners van de gemeente Oldambt, en in het bijzonder de omwonenden in de gebieden Heiligerlee en Zuiderveen. Dat is een proces dat nooit af is. Transparantie en beschikbaarheid van juiste en feitelijke informatie is van groot belang voor een zorgvuldig besluitvormingsproces. Met deze brief poogt Nobian meer helderheid te hebben gegeven op een aantal relevante thema's ten aanzien van de zoutwinning van Nobian waarover helaas ook diverse misverstanden (blijven) bestaan.

Mocht u nog vragen over de huidige, of voorgenomen, zoutwinning door Nobian, dan zijn wij altijd bereid die te beantwoorden. Vanuit de gedachte dat het vaak zinvoller is om met elkaar te praten, in plaats van over elkaar, doen we de oproep om deze vragen vooral ook rechtstreeks aan Nobian te stellen. We zijn altijd bereid om desgevraagd aan de gemeenteraad verdere toelichting te geven over onderwerpen waarbij dat wenselijk is, bijvoorbeeld in de vorm van een thema-avond.

Met vriendelijke groet,

De directie van Nobian